

Keuzes in het kwijtscheldingsbeleid van gemeenten

Corine Hoeben
Dylan Jong
Linda Toolsema

rijksuniversiteit
groningen

COELO

Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden

COELO

Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden

Faculteit Economie en Bedrijfskunde

Rijksuniversiteit Groningen

www.coelo.nl

COELO-rapport

© COELO, Groningen, 2024

Aan het verzamelen en het verwerken van de gegevens voor deze uitgave is de grootst mogelijke zorg besteed. Iedere aansprakelijkheid voor de gevolgen van activiteiten die op basis van deze gegevens worden ondernomen wordt echter afgewezen.

Inhoud

Voorwoord	4
Samenvatting en conclusies	5
Kwijtscheldingsmogelijkheden	5
Vereenvoudigen aanvragen kwijtschelding	8
1 Inleiding	10
1.1. Algemeen	10
1.2. Onderzoeksvragen	11
1.3. Opbouw van het rapport	12
2 Kwijtscheldingsmogelijkheden	13
2.1. Algemeen	13
2.2. Berekening kwijtschelding en verruimingsopties	13
2.3. Deel aanslag dat wordt kwijtgescholden.	15
2.4. Verruimingsmogelijkheden voor gemeenten	19
3 Vereenvoudigen aanvragen kwijtschelding	30
3.1. Algemeen	30
3.2. Samenwerking met waterschappen	31
3.3. Geautomatiseerde kwijtschelding	35
3.4. Overige initiatieven	37

Voorwoord

Dit rapport is uitgevoerd met een subsidie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De auteurs danken het Inlichtingenbureau, Stimulansz, Martijn Schut en medewerkers van waterschappen voor het aanleveren van informatie. Ook danken zij Maarten Allers voor het nalopen van een eerdere versie van dit rapport op onjuistheden. De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust geheel bij de auteurs.

Samenvatting en conclusies

Gemeenten kunnen kwijtschelding verlenen voor de gemeentelijke belastingen als het inkomen en vermogen van een huishouden laag genoeg zijn. Het rijk heeft de regels vastgesteld. Gemeenten hebben binnen deze regels enkele keuzemogelijkheden. Ook hebben gemeenten mogelijkheden om het aanvragen van kwijtschelding te vergemakkelijken. In dit rapport staan de resultaten van een onderzoek naar het kwijtscheldingsbeleid van gemeenten.

Kwijtscheldingsmogelijkheden

Het Rijk heeft de voorwaarden om kwijtschelding te verlenen nauw omschreven. Gemeenten hebben echter enkele keuzemogelijkheden:

- Gemeenten mogen kiezen voor gedeeltelijke kwijtschelding of helemaal geen kwijtschelding toepassen;
- Gemeenten mogen op onderdelen een ruimer kwijtscheldingsbeleid voeren dan het Rijk.

Op 17 september 2022 is er een verdere verruiming van kracht geworden¹. Deze laatste verruimingsmogelijkheid is buiten dit onderzoek gelaten omdat deze in het tweede deel van het jaar waarin dit onderzoek is uitgevoerd van kracht werd.

Volledige, gedeeltelijke of geen kwijtschelding

Gemeenten bepalen voor welke belastingen huishoudens kwijtschelding kunnen krijgen. De gemeentelijke woonlasten (onroerendezaakbelasting (ozb), afvalstoffenheffing en rioolheffing) zijn hiervoor de meest relevante belastingen. De ozb wordt betaald door huiseigenaren maar niet door huurders. Omdat huishoudens met een koopwoning in veel gevallen over te veel vermogen beschikken (als de woningwaarde hoger is dan de hypotheekschuld) om in aanmerking te komen voor kwijtschelding laten we de ozb buiten beschouwing.

Huishoudens in een huurwoning betalen afvalstoffenheffing en in een deel van de gemeenten ook rioolheffing. In meer dan de helft van de gemeenten kunnen de aanslagen voor beide belastingen volledig worden kwijtgescholden. De rioolheffing die huurders betalen wordt in vrijwel alle gemeenten kwijtgescholden. In alle gemeenten kan ten minste een deel van de afvalstoffenheffing worden kwijtgescholden. Gemeenten waar de afvalstoffenheffing afhankelijk is van het afvalaanbod (diftar) kennen vaak gedeeltelijke kwijtschelding van de afvalstoffenheffing om ook

¹ De vermogensnorm bij het kwijtscheldingsbeleid kan sinds deze datum worden verruimd. Een gemeente heeft de vrijheid om de vermogensnorm waarbij kwijtschelding wordt verleend maximaal 2.000 euro hoger vast te stellen dan de norm die het Rijk vaststelt.

huishoudens die in aanmerking komen voor kwijschelding te stimuleren om het afvalaanbod te verminderen.

Ruimer kwijscheldingsbeleid

Gemeenten kunnen op een aantal punten een ruimer kwijscheldingsbeleid voeren dan het Rijk:

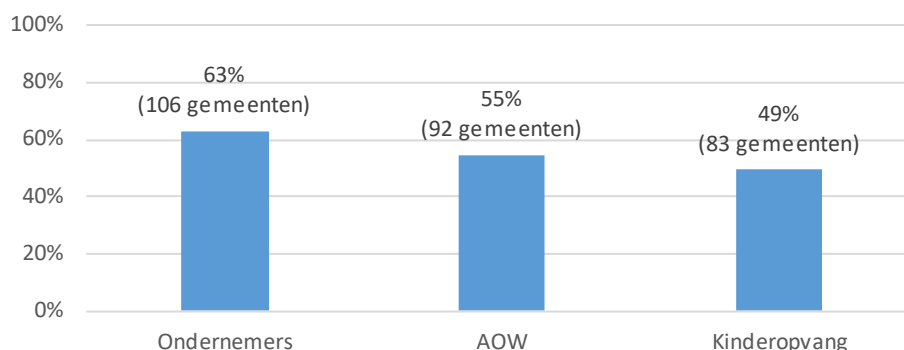
- Een ruimere kwijscheldingsnorm hanteren dan het Rijk (tot 100 procent van de toepasselijke bijstandsnorm in plaats van 90 procent);
- De privé-aanslag van ondernemers kwijschelden;
- De inkomensgrenzen voor AOW-gerechtigden kan hoger worden vastgesteld;
- De kosten voor kinderopvang kunnen worden meegenomen bij het berekenen van het besteedbaar inkomen.

De *kwijscheldingsnorm* bepaalt bij welk inkomen een huishouden in aanmerking komt voor kwijschelding. Een kwijscheldingsnorm van 100 procent betekent dat een huishouden met een inkomen op bijstandsniveau in aanmerking komt voor kwijschelding mits wordt voldaan aan de vermogensnorm. Als de kwijscheldingsnorm lager is dan komt een huishouden alleen in aanmerking voor kwijschelding als er hoge vaste lasten zijn. Alle gemeenten hanteren de maximaal toegestane kwijscheldingsnorm van 100 procent.

Om te onderzoeken in hoeverre gemeenten gebruik maken van de drie andere verruimingsopties zijn we bij een steekproef van 168 gemeenten (48,7 procent van het totaal) nagegaan of zij hier gebruik van maken. 63 procent van de gemeenten gebruikt de mogelijkheid om kwijschelding te verlenen aan ondernemers door (zie figuur 1). De AOW-verruimingsmogelijkheid wordt door 55 procent van de gemeenten uit onze steekproef gehanteerd en de kinderopvang-verruimingsmogelijkheid door 49 procent van de gemeenten. 35 procent van de gemeenten maakt gebruik van elk van de drie verruimingsmogelijkheden, 18 procent van geen enkele.²

² Voor 7 procentpunt van deze gemeenten geldt dat wij online geen beleidsdocumenten konden vinden. We nemen daarom aan dat deze gemeenten niet hebben besloten om gebruik te maken van de verruimingsopties.

Figuur 1 Percentage en aantal gemeenten (uit de steekproef) dat elke verruimingsmogelijkheid hanteert (n=168)

Bron: COELO. Van 12 gemeenten (7 procent) konden wij online geen informatie vinden over het kwijtscheldingsbeleid. We nemen bij deze gemeenten aan dat zij geen verruimingsmogelijkheid hanteren.

We maken groepen gemeenten op basis van aantal inwoners, het besteedbare inkomen van de inwoners, en de sociale structuur van de gemeente. Gemeenten met een groter aantal inwoners maken vaker gebruik van de mogelijkheid om *ondernemers* kwijtschelding te verlenen dan kleinere gemeenten. We zien slechts kleine verschillen tussen gemeenten met een hoger of lager besteedbaar inkomen en gemeenten met verschillende sociale structuren.

Gemeenten met een laag besteedbaar inkomen en gemeenten met een zwakke sociale structuur maken vaker gebruik van de mogelijkheid om de normen te verruimen voor *AOW-gerechtigden*. Grote gemeenten maken ook relatief iets vaker gebruik van deze mogelijkheid. Omdat deze verruimingsoptie relevant is voor inwoners die ouder zijn dan 65 jaar hebben we de gemeenten ook opgedeeld op basis van het deel van de inwoners dat ouder is dan 65 jaar. Hierin zien wij vrijwel geen verschil.

De mogelijkheid om de kosten van kinderopvang mee te nemen in de berekening van het besteedbare inkomen wordt vaker gebruikt door gemeenten met een zwakke sociale structuur en waar inwoners een lager besteedbaar inkomen hebben. We zien geen duidelijk verband bij de gemeentegrootte. Deze verruimingsmogelijkheid is vooral relevant voor huishoudens met kinderen. Echter, gemeenten met een laag percentage huishoudens met kinderen maken meer gebruik van deze mogelijkheid dan gemeenten met veel huishoudens met kinderen.

Vereenvoudigen aanvragen kwijtschelding

Huishoudens die voor kwijtschelding in aanmerking willen komen moeten vaak een groot aantal 'bewijsstukken' opsturen (bijvoorbeeld bankafschriften, bewijs van inkomen, huurspecificatie). Gemeenten kunnen maatregelen nemen om toegang tot kwijtschelding makkelijker te maken. Twee veel voorkomende maatregelen zijn:

1. Samenwerken met waterschappen
2. Geautomatiseerd kwijtschelding verlenen

Samenwerken met waterschappen

Gemeenten kunnen samenwerken met waterschappen om ervoor te zorgen dat huishoudens met één aanvraag kwijtschelding kunnen krijgen voor zowel de gemeentelijke als de waterschapsaanslag. We zijn voor alle gemeenten nagegaan of zij samenwerken met waterschappen op het gebied van kwijtschelding. In 43 procent van alle gemeenten blijkt het mogelijk te zijn om met één aanvraag kwijtschelding te krijgen voor zowel de gemeentelijke als waterschapsaanslag. Waar die aanvraag moet worden ingediend verschilt. Vaak is het een afzonderlijk samenwerkingsverband waarin zowel waterschap(pen) als gemeente(n) zijn vertegenwoordigd. Het komt ook voor dat het huishouden de aanvraag indient bij de gemeente of juist het waterschap.

Gemeenten waar de inwoners een relatief laag inkomen hebben en een zwakkere sociale structuur werken vaker samen met waterschappen dan gemeenten met een relatief hoog inkomen. Hoe groot gemeenten zijn maakt wat dit betreft weinig uit.

Geautomatiseerde kwijtschelding

Een andere mogelijkheid is om veel minder informatie en bewijsstukken te vragen bij een aanvraag voor kwijtschelding. Dit kan door gebruik te maken van het Inlichtingenbureau. Het Inlichtingenbureau heeft toegang tot gegevens die nodig zijn om te bepalen of een huishouden voldoet aan de voorwaarden voor kwijtschelding en kan daarom toetsen of een huishouden in aanmerking komt voor kwijtschelding. Belangrijke voorwaarde is dat het huishouden hier toestemming voor geeft.³

Vrijwel alle gemeenten (97 procent) hebben een overeenkomst met het Inlichtingenbureau op het gebied van kwijtschelding. Echter, in veel gemeenten moeten huishoudens het eerste jaar nog wel zelf kwijtschelding aanvragen én alle benodigde documenten opsturen. Het Inlichtingenbureau toetst dan in volgende jaren of inkomen en vermogen zijn veranderd. Is dit niet het geval dan wordt geadviseerd om kwijtschelding te verlenen. Een huishouden hoeft dit dan dus niet langer zelf aan te vragen. Misschien is de mogelijkheid om dit ook in het eerste jaar via het Inlichtingenbureau te regelen nog niet algemeen bekend is bij gemeenten.

³ Het Inlichtingenbureau toetst de kwijtscheldingsaanvraag, maar bepaalt *niet* of kwijtschelding wordt verleend. Het bureau brengt advies uit of er bezwaar is tegen kwijtschelding. Als dat zo is dan wordt de gemeente geadviseerd om het huishouden te vragen (alsnog) een aanvraag tot kwijtschelding te doen en hiervoor zelf de benodigde documenten op te sturen. En anders kan kwijtschelding meteen worden verleend.

Andere initiatieven

Ten slotte zijn we nagegaan of gemeenten andere initiatieven hebben om het aanvragen van kwijtschelding te vereenvoudigen.

In veel gemeenten zijn 'formulierenbrigades' actief. Inwoners kunnen vaak kosteloos naar een medewerker van een formulierenbrigade gaan om hulp te krijgen bij het invullen van formulieren, waaronder de aanvraag voor kwijtschelding. Vaak lijkt het hier te gaan om vrijwilligers. We hebben binnen dit onderzoek niet kunnen nagaan hoe deze formulierenbrigades worden bekostigd.

1 Inleiding

1.1. Algemeen

Gemeenten kunnen kwijtschelding verlenen voor de gemeentelijke belastingen als het inkomen en vermogen van een huishouden laag genoeg zijn.⁴ De voorwaarden waarbinnen gemeenten kwijtschelding mogen verlenen zijn door het Rijk omschreven. Gemeenten hebben binnen deze regels enkele keuzemogelijkheden. Zij mogen een ruimere kwijtscheldingsnorm hanteren dan het Rijk (maximaal 100 procent van de toepasselijke bijstandsnorm in plaats van 90 procent). Gemeenten bepalen ook zelf welke gemeentelijke belastingen onder het kwijtscheldingsbeleid vallen en mogen daarnaast besluiten of zij het gehele bedrag kwijtschelden, een gedeelte daarvan of geen kwijtschelding verlenen.

Daarnaast hebben gemeenten enkele verruimingsmogelijkheden. Zo kunnen zij:

1. Ondernemers in aanmerking laten komen voor kwijtschelding van de privéaanslag⁵;
2. De inkomensnorm voor mensen met een AOW-inkomen verruimen;
3. De kosten van kinderopvang meenemen bij het bepalen van het besteedbare inkomen.⁶

Sinds 17 september 2022 is het daarnaast mogelijk om de vermogensnorm bij het kwijtscheldingsbeleid te verruimen.⁷ Een gemeente heeft de vrijheid om de vermogensnorm waarbij kwijtschelding wordt verleend maximaal 2.000 euro hoger vast te stellen dan de norm die het Rijk vaststelt.⁸ Deze laatste verruimingsmogelijkheid is buiten dit onderzoek gelaten omdat deze pas in het tweede deel van het jaar waarin dit onderzoek is uitgevoerd van kracht werd.

Huishoudens die in aanmerking komen voor kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen moeten hiervoor in eerste instantie zelf een aanvraag indienen. Het is bekend dat niet alle huishoudens die voor kwijtschelding in aanmerking komen hier gebruik van maken.⁹ Er zijn daarom in het verleden al verschillende maatregelen genomen om kwijtschelding toegankelijker te maken. Zo werken sommige gemeenten en waterschappen samen zodat huishoudens maar bij één van beide overheden

⁴ De juridische term is niet huishouden, maar belastingschuldige (Artikel 66, Invorderingswet 1990). Voor de leesbaarheid van het rapport gebruiken wij de term huishouden.

⁵ De privéaanslag is de aanslag die een ondernemer ontvangt als persoon (bij de gemeentelijke belastingen gaat het dan onder meer om de afvalstoffenheffing). Voor zakelijke aanslagen (de aanslag die wordt ontvangen voor de onderneming) is geen kwijtschelding mogelijk.

⁶ In paragraaf 2.3.3 worden deze verruimingsopties verder toegelicht.

⁷ Gemeenten konden dit met terugwerkende kracht invoeren.

⁸ De hoogte van deze norm verschilt tussen huishoudens. Voor een alleenstaande is deze bijvoorbeeld lager dan voor een gezin met kinderen.

⁹ Zie bijvoorbeeld [Brief van de Ombudsman, Geautomatiseerde kwijtscheldingstoets](#), 15 april 2021.

kwijtschelding hoeven aan te vragen. Ook kan een huishouden waaraan kwijtschelding is verleend en waar niets verandert aan de inkomens- en vermogenssituatie in een volgend jaar ‘automatisch’ voor kwijtschelding in aanmerking komen. Dat kan als de gemeente samenwerkt met het Inlichtingenbureau van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Mogelijk hebben gemeenten en samenwerkingsverbanden hiernaast nog andere initiatieven genomen om de drempel om kwijtschelding aan te vragen te verlagen.

Er is echter beperkt zicht op het kwijtscheldingsbeleid van gemeenten. In de Atlas van de lokale lasten van het COELO wordt jaarlijks wel weergegeven of kwijtschelding mogelijk is, welke bedragen maximaal worden kwijtgescholden en welke kwijtscheldingsnorm gemeenten hanteren. Niet bekend is in welke mate gebruik wordt gemaakt van de verruimingsopties die gemeenten hebben, in welke mate gemeenten en waterschappen samenwerken om het aanvragen van kwijtschelding te vereenvoudigen en in welke mate gemeenten gebruik maken van de mogelijkheid om kwijtschelding geautomatiseerd te verlenen. Ook is geen systematische informatie beschikbaar over eventuele additionele initiatieven van gemeenten die ervoor moeten zorgen dat de drempel om kwijtschelding aan te vragen zo laag mogelijk wordt.

COELO heeft hier voor het eerst onderzoek naar gedaan. In dit rapport worden de resultaten van dit onderzoek beschreven.

1.2. Onderzoeksvragen

Zoals aangegeven wordt alleen jaarlijks per gemeente onderzocht bekend tot welk besteedbaar inkomen kwijtschelding wordt verleend (kwijtscheldingsnorm), welke belastingen onder het kwijtscheldingsbeleid vallen en welk deel van de aanslag maximaal wordt kwijtgescholden. Met dit onderzoek willen we de kennis over het lokale kwijtscheldingsbeleid verbreden.

Interessant daarbij is de vraag in hoeverre gebruik wordt gemaakt van de drie verruimingsmogelijkheden (kwijtschelding voor ondernemers, verruiming normen AOW'ers en meenemen kosten kinderopvang bij bepaling besteedbaar inkomen). De eerste vraag luidt:

1. In welke mate maken gemeenten gebruik van één of meer van de drie verruimingsmogelijkheden voor toegang tot kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen?

Huishoudens met een inkomen op of onder bijstandsniveau en geen noemenswaardig vermogen kunnen niet alleen kwijtschelding krijgen van gemeentelijke belastingen, maar vaak ook van waterschapsbelastingen. In het verleden moest een huishouden dan altijd bij beide overheden een afzonderlijke aanvraag indienen. Gemeenten en waterschappen werken echter in toenemende mate samen op dit gebied. Zij wisselen dan informatie uit zodat een huishouden door bij één van beide overheidslagen kwijtschelding aan te vragen in aanmerking kan komen voor kwijtschelding bij beide overheidslagen. De tweede onderzoeksvraag luidt:

2. In welke mate werken gemeenten samen met waterschappen bij het verlenen van kwijtschelding?

Een andere drempelverlagende maatregel is het geautomatiseerd verlenen van kwijtschelding. Als een huishouden in een bepaald jaar kwijtschelding heeft ontvangen van de gemeentelijke belastingen dan kan een gemeente in het jaar erna de kwijtschelding geautomatiseerd verlenen als de inkomens- en vermogenssituatie niet wijzigt. Dat is een belangrijke vereenvoudiging voor huishoudens.¹⁰ Het betekent dat zij niet elk jaar opnieuw kwijtschelding aan hoeven te vragen en daarom niet steeds opnieuw diverse documenten hoeven aan te leveren.

Gemeenten schakelen hiervoor het Inlichtingenbureau in. Voorwaarde hiervoor is dat huishoudens hier toestemming voor geven. Niet bekend is hoeveel gemeenten hier gebruik van maken. De derde onderzoeksvraag luid daarom:

3. In welke mate maken gemeenten gebruik van de mogelijkheid om via het Inlichtingenbureau geautomatiseerd kwijtschelding te verlenen?

Huishoudens die recht hebben op kwijtschelding kunnen uiteenlopende redenen hebben om dit niet aan te vragen. Huishoudens kunnen huiverig zijn om contact op te nemen met de overheid, er tegenop zien om allerlei bewijsstukken op te sturen of zelfs niet bekend zijn met de mogelijkheid om kwijtschelding te krijgen. Gemeenten kunnen maatregelen nemen om de drempel die huishoudens ervaren om kwijtschelding aan te vragen te verlagen. Op dit moment is niet bekend of gemeenten dergelijke initiatieven hebben ontwikkeld en zo ja, wat zij dan doen. Daarom is de laatste onderzoeksvraag:

4. Hebben gemeenten zelf initiatieven ontwikkeld om de drempel om kwijtschelding aan te vragen te verlagen? Om welke initiatieven gaat het?

1.3. Opbouw van het rapport

In hoofdstuk 2 kijken we naar de mogelijkheden die gemeenten bieden om kwijtschelding te krijgen van belastingen. We geven per gemeente weer welk deel van de afvalstoffenheffing en rioolheffing (heffingen die jaarlijks door alle huishoudens zouden worden betaald als er geen kwijtschelding werd verleend) kan worden kwijtgescholden. Vervolgens onderzoeken we het gebruik van de verruimingsmogelijkheden die gemeenten hebben. In hoofdstuk 3 gaan we in op de mogelijkheden die gemeenten hebben om de toegang tot kwijtschelding te vereenvoudigen en de mate waarin gemeenten hier gebruik van maken.

¹⁰ [Brief van de Ombudsman, Geautomatiseerde kwijtscheldingstoets](#), 15 april 2021.

2 Kwijtscheldingsmogelijkheden

2.1. Algemeen

Het Rijk heeft nauw omschreven onder welke voorwaarden kwijtschelding kan worden verleend.¹¹ Gemeenten hebben binnen die voorwaarden wel ruimte.¹² Allereerst *mogen* gemeenten kwijtschelding verlenen, ze zijn hier niet toe verplicht. Ook kunnen ze ervoor kiezen om niet de hele aanslag, maar een gedeelte kwijt te schelden. Daarnaast kunnen gemeenten er op enkele punten voor kiezen om een ruimer kwijtscheldingsbeleid te voeren dan het Rijk.

In dit hoofdstuk onderzoeken we in welke mate gemeenten in 2022 gebruik maken van de mogelijkheid om kwijtschelding te verlenen voor de gemeentelijke belastingaanslag. We beschrijven allereerst (paragraaf 2.2) onder welke voorwaarden huishoudens in aanmerking komen voor kwijtschelding en welke berekeningen hieraan ten grondslag liggen. In 2.3 geven we vervolgens weer welk deel van de gemeentelijke belastingaanslag gemeenten kwijtschelden in 2022. Gemeenten kunnen op enkele punten het kwijtscheldingsbeleid verruimen. Deze verruimingsmogelijkheden zijn:

- Een ruimere kwijtscheldingsnorm hanteren dan het Rijk;
- De privéaanslag van zelfstandige ondernemers kwijtschelden;
- Ruimere inkomensnormen hanteren voor huishoudens met een AOW-inkomen;
- De kosten van kinderopvang meenemen in de berekening van het besteedbaar inkomen.

In paragraaf 2.4 onderzoeken we of en in welke mate gemeenten gebruik maken van deze verruimingsopties.

2.2. Berekening kwijtschelding en verruimingsopties

Als een huishouden kwijtschelding aanvraagt wordt allereerst nagegaan of er vermogen aanwezig is. Als het vermogen te hoog is¹³ wordt geen kwijtschelding verleend. Huishoudens met een koopwoning komen hierdoor in het algemeen niet in aanmerking voor kwijtschelding.¹⁴

¹¹ Regels zijn te vinden in de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990.

¹² Voor waterschappen gelden dezelfde mogelijkheden als voor gemeenten. Dit rapport richt zich op gemeenten, we laten waterschappen grotendeels buiten beschouwing.

¹³ Het maximaal toegestane vermogen (de vermogensnorm) is mede afhankelijk van de huishoudenssituatie. Voor een alleenstaande zonder kinderen is deze bijvoorbeeld lager dan voor echtgenoten.

¹⁴ Een huishouden met een koopwoning komt alleen in aanmerking voor kwijtschelding als de hypotheekschuld groter of gelijk is aan de waarde van de woning en het huishouden niet over ander vermogen beschikt.

Als het vermogen lager is dan maximaal toegestaan, wordt vastgesteld wat de betalingscapaciteit is van het huishouden. Daarvoor wordt via een door het Rijk bepaalde methode het netto-besteedbare inkomen berekend. Dat is het netto-inkomen na aftrek van een aantal vaste lasten.

Sinds 2012 mogen gemeenten bij de berekening van deze vaste lasten de kosten van (erkende) kinderopvang meenemen. Wanneer iemand vanuit de bijstand gaat werken wordt het inkomen vaak te hoog om nog in aanmerking te komen voor kwijtschelding. Ouders zijn een deel van het inkomen echter kwijt aan de kosten van kinderopvang. Daarom kregen gemeenten en waterschappen de mogelijkheid om deze kosten mee te nemen in de berekening van de vaste lasten.¹⁵

De betalingscapaciteit wordt dan uiteindelijk berekend door een bedrag voor de kosten van bestaan af te trekken van het berekende netto besteedbare inkomen (zie ook box 1). De kosten van bestaan zijn een percentage van de bijstandsnorm. Dit percentage heet de kwijtscheldingsnorm. Het Rijk hanteert een kwijtscheldingsnorm van 90 procent. Gemeenten mogen een ruimere kwijtscheldingsnorm hanteren. Zij kunnen bij de kosten van bestaan uitgaan van 100 procent in plaats van de door het rijk gehanteerde 90 procent.

Box 1 Berekening betalingscapaciteit kwijtschelding

Bruto inkomen	
Vaste lasten	-/-
Netto-besteedbaar inkomen	
Kosten van bestaan	-/-
Betalingscapaciteit	

Tot 2012 werd voor AOW-gerechtigden uitgegaan van dezelfde kosten van bestaan als voor andere huishoudens. Om het aantrekkelijker te maken om vanuit de bijstand aan het werk te gaan is in 2012 de 'Wet geleidelijke afbouw van de dubbele heffingskorting in het referentieminimumloon' ingevoerd. Het verschil tussen een bijstandsuitkering en een AOW-uitkering werd daardoor groter, waardoor huishoudens die alleen rondkwamen van een AOW-uitkering onder de toen bestaande regelgeving vaak niet meer in aanmerking konden komen voor kwijtschelding. Gemeenten mogen daarom voor AOW-gerechtigden uitgaan van een hogere norm dan voor andere huishoudens.

Is de betalingscapaciteit groter dan nul dan moet (zo nodig) 80 procent hiervan worden opgeëist voor belastingbetaling. De rest kan worden kwijtgescholden. Is er geen betalingscapaciteit aanwezig dan kan de hele belastingsschuld worden kwijtgescholden.

Tot 2011 kwamen kleine ondernemers niet in aanmerking voor kwijtschelding van belastingen, ook niet als zij hier volgens bovenstaande berekening wel voor in aanmerking kwamen. Ondernemers moesten een akkoord afsluiten met alle schuldeisers, onder wie de overheid, om in aanmerking te komen voor kwijtschelding (crediteurenakkoord). Dit is sinds 2011 aangepast; gemeenten kunnen besluiten dat ondernemers kwijtschelding kunnen krijgen voor hun privéaanslag zonder dat zij een

¹⁵ Tweede Kamer 2010/2011, Kamerstukken 31 322, nummer 138.

crediteurenakkoord af hoeven sluiten.¹⁶ De privéaanslag is de aanslag die de ondernemer ontvangt als persoon. Voor de zakelijke aanslag is geen kwijtschelding mogelijk.

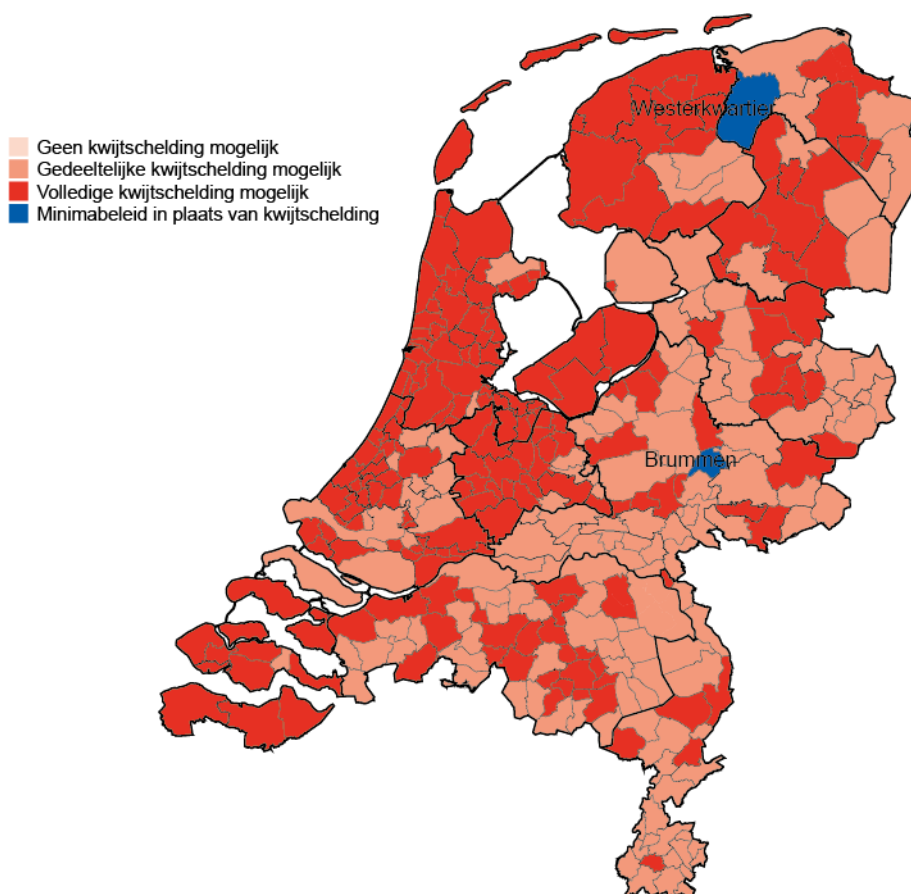
2.3. Deel aanslag dat wordt kwijtgescholden.

Zoals aangegeven *kunnen* gemeenten kwijtschelding verlenen voor de gemeentelijke belastingaanslag. Zij kunnen ook besluiten om dit niet te doen, of om niet de hele aanslag, maar een gedeelte van de aanslag kwijt te schelden.

Zoals aangegeven in de vorige paragraaf komen huishoudens met een koopwoning over het algemeen niet in aanmerking voor kwijtschelding. Daarom laten we deze huishoudens in deze paragraaf buiten beschouwing.

Huishoudens in een huurwoning ontvangen een aanslag voor de afvalstoffenheffing en in een deel van de gemeenten ook voor de rioolheffing. Kaart 1 laat per gemeente zien of de afvalstoffenheffing in 2022 geheel, gedeeltelijk of niet wordt kwijtgescholden.

Kaart 1 Deel van de aanslag afvalstoffenheffing dat kan worden kwijtgescholden; 2022¹⁷

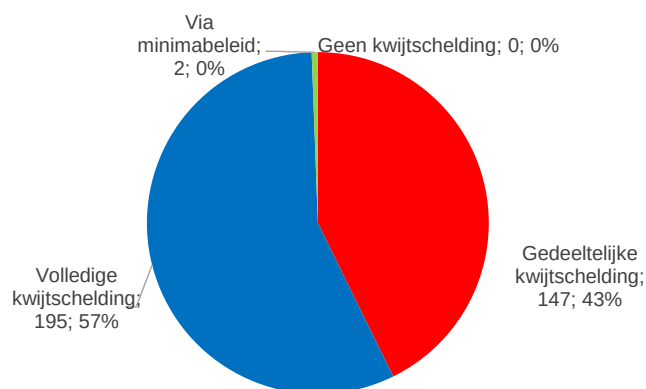

¹⁶ Tweede Kamer 2009/2010, Kamerstukken 32 315, nummer 2 en nummer 3.

¹⁷ Zie <https://www.coelo.nl/online-atlas/online-atlas-gemeenten2022.php?starttab=4&subnr=1> voor een aanklikbare versie van deze kaart.

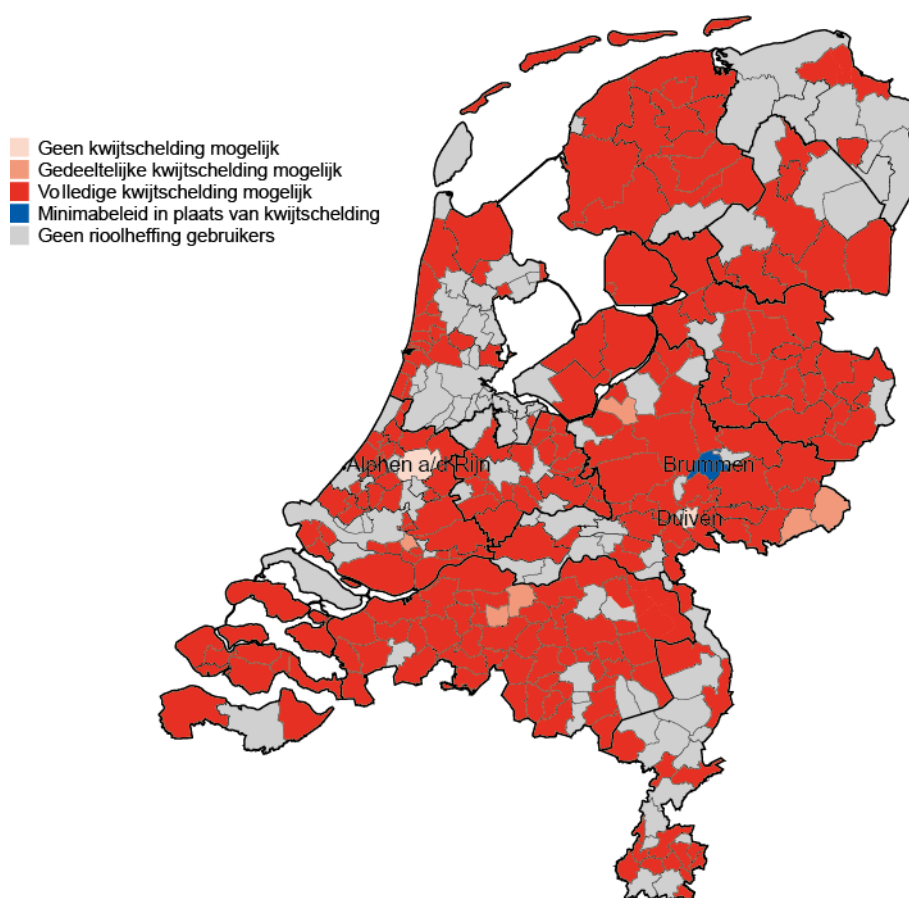
In 195 gemeenten (56,7 procent) wordt, wanneer een huishouden voldoet aan de inkomensnorm en de vermogensnorm, het hele bedrag kwijtgescholden (figuur 2). In 147 gemeenten wordt hooguit een gedeelte van de aanslag kwijtgescholden en in twee gemeenten (Westerkwartier en Brummen) is formeel geen kwijtschelding mogelijk, maar wordt iets soortgelijks geregeld via het armoedebeleid.

Figuur 2 Aantal gemeenten (en percentage) dat de aanslag van de afvalstoffenheffing volledig, gedeeltelijk of niet kwijtscheldt; 2022

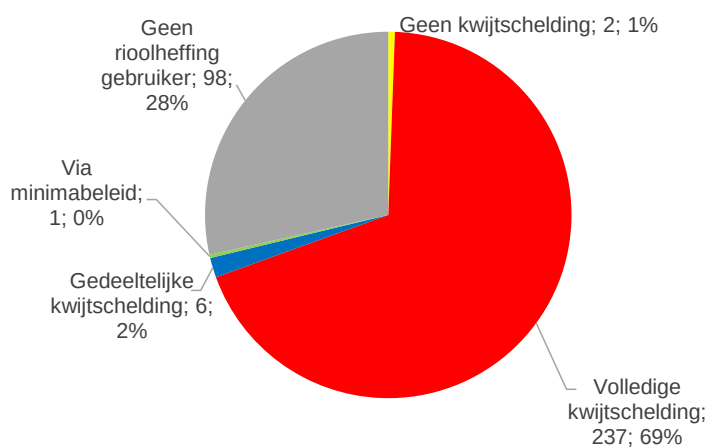

In 2022 betalen huishoudens met een huurwoning in 246 gemeenten (71,5 procent van alle gemeenten) rioolheffing aan de gemeente. Kaart 2 en figuur 3 laten zien welk deel van de aanslag wordt kwijtgescholden.

Kaart 2 Deel van de aanslag rioolheffing dat kan worden kwijtscholden; 2022¹⁸

Figuur 3 Aantal gemeenten (en percentage) dat de aanslag van de rioolheffing voor gebruikers volledig, gedeeltelijk of niet kwijtscheldt; 2022

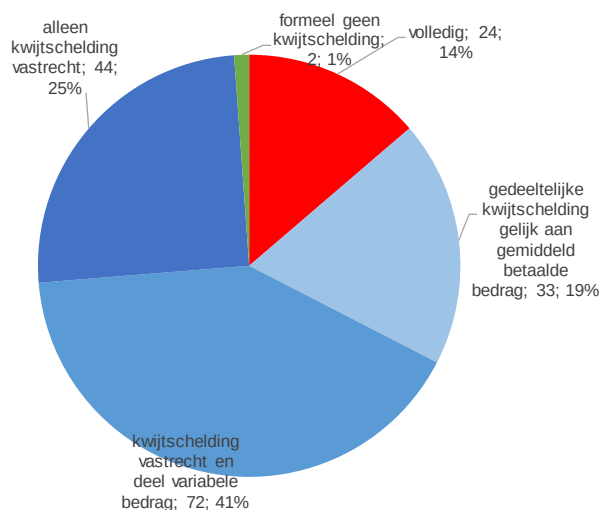
¹⁸ Zie <https://www.coelo.nl/online-atlas/online-atlas-gemeenten2022.php?starttab=4&subnr=2> voor een aanklikbare versie van deze kaart.

Kaart 2 en figuur 3 laten zien dat in het grootste deel van de gemeenten de gehele aanslag van de rioolheffing kan worden kwijtgescholden. Slechts zes gemeenten (1,7 procent) kennen voor deze heffing een gedeeltelijke kwijtschelding. Twee gemeenten (Alphen aan den Rijn en Duiven) schelden de aanslag voor de rioolheffing gebruikers in 2022 niet kwijt. In Brummen is kwijtschelding van de rioolheffing geregeld via het armoedebeleid (net als voor de afvalstoffenheffing).

Als we kaart 1 en kaart 2 vergelijken blijkt dat gemeenten bij de afvalstoffenheffing veel vaker gedeeltelijke kwijtschelding hanteren dan bij de rioolheffing. Dat komt doordat veel gemeenten via de afvalstoffenheffing een prikkel willen geven aan huishoudens om de hoeveelheid afval te verminderen. Dat doen ze door het te betalen bedrag afhankelijk te maken van de hoeveelheid afval die een huishouden aanbiedt (diftar). Huishoudens betalen dan naast een eventueel vastrecht een bedrag per kilo, containerlediging, of afvalzak.¹⁹ Door de afvalstoffenheffing niet volledig maar gedeeltelijk kwijt te schelden, blijft (een deel van) deze prikkel voor afvalvermindering bestaan.

Er zijn in 2022 175 gemeenten die gedifferentieerde tarieven hanteren voor de afvalstoffenheffing. In 24 van deze gemeenten (14 procent) kan de aanslag volledig worden kwijtgescholden. In 33 gemeenten (19 procent) is het deel van het variabele tarief dat maximaal wordt kwijtgescholden zo ruim dat de aanslag van een driepersoonshuishouden bij gemiddeld afvalaanbod toch kwijt wordt gescholden (zie figuur 4).

Figuur 4 Deel van de aanslag dat kan worden kwijtgescholden door gemeenten die diftar hanteren voor de afvalstoffenheffing; 2022

¹⁹ Atlas van de lokale lasten 2022, blz. 55. Zie ook <https://www.coelo.nl/online-atlas/online-atlas-gemeenten2022.php?starttab=2&subnr=1>.

Gemeenten kunnen naast de afvalstoffenheffing en de rioolheffing ook andere belastingen kwijtschelden. Het gaat hierbij dan om belastingen die niet iedereen (jaarlijks) betaalt zoals de hondenbelasting of een nieuwe identiteitskaart. Deze blijven buiten beschouwing.

Formeel geen kwijtschelding maar feitelijk wel

Zoals is te zien in kaart 1 zijn er twee gemeenten, Brummen en Westerkwartier, die formeel geen kwijtschelding kennen, maar feitelijk wel, via het armoedebeleid. In deze gemeenten vragen huishoudens geen kwijtschelding aan van de aanslag. In plaats daarvan vragen zij een vergoeding aan voor het betalen van de aanslag. Dit wordt betaald uit het minimabeleid. Het bedrag dat de gemeente uitkeert als tegemoetkoming is maximaal gelijk aan het bedrag van de aanslag. Door formeel geen kwijtschelding te verlenen, maar feitelijk wel door een tegemoetkoming te geven, kunnen deze gemeenten kwijtschelding verlenen zonder dat zij hoeven te voldoen aan de voorwaarden die het Rijk stelt.

Nunspeet kent beide vormen van kwijtschelding. Er is formeel kwijtschelding mogelijk, maar er wordt ook kwijtschelding verleent via het minimabeleid.²⁰ Huishoudens die niet voldoen aan de voorwaarden die gelden voor formele kwijtschelding kunnen een aanvraag doen om in aanmerking te komen voor de 'bijdrageregeling' van de gemeente. Voor deze regeling gelden ruimere normen dan voor formele kwijtschelding.²¹

2.4. Verruimingsmogelijkheden voor gemeenten

Zoals aangegeven in 2.1 hebben gemeenten enkele mogelijkheden om een ruimer kwijtscheldingsbeleid te hanteren dan het Rijk. Ze kunnen:

- Een ruimere kwijtscheldingsnorm hanteren dan het Rijk;
- De privé aanslag van ondernemers kwijtschelden;
- De inkomensgrenzen voor AOW-gerechtigden hoger vaststellen;
- De kosten voor kinderopvang meenemen bij het berekenen van het besteedbaar inkomen.

In deze paragraaf geven we weer in welke mate gemeenten gebruik maken van deze verruimingsopties.

2.4.1 Kwijtscheldingsnorm

Een kwijtscheldingsnorm van 100 procent betekent dat huishoudens zonder noemenswaardig vermogen en met een inkomen op bijstandsniveau in aanmerking komen voor kwijtschelding van de belastingen. Een lagere kwijtscheldingsnorm betekent dat een huishouden pas in aanmerking komt voor kwijtschelding als het netto

²⁰ Nunspeet, Programmabegroting 2022-2025, blz.196.

²¹ [Verordening bijdrageregeling minima gemeente Nunspeet 2020.](#)

besteedbare inkomen lager is dan de bijstandsnorm. Dat is alleen het geval als de vaste lasten hoog zijn.

In de gegevensverzameling die COELO jaarlijks uitvoert om de Atlas van de lokale lasten te schrijven, worden gemeenten gevraagd welke kwijtscheldingsnorm wordt gehanteerd. Uit de gegevens blijkt dat sinds 2010 in alle gemeenten de kwijtscheldingsnorm 100 procent is.

2.4.2 Kwijtschelding voor ondernemers, verruiming inkomensnorm AOW-gerechtigden en kosten kinderopvang

Naast het hanteren van een ruimere kwijtscheldingsnorm dan het Rijk, kunnen gemeenten ook (1) de privé aanslag van een ondernemer kwijtschelden, (2) de inkomensgrenzen voor AOW-gerechtigden hoger vaststellen, en (3) de kosten voor kinderopvang meenemen bij het berekenen van het besteedbaar inkomen. We hebben onderzocht in welke mate gemeenten hier gebruik van maken,

Methode

We onderzoeken voor dit deel van het onderzoek een representatieve steekproef van 168 gemeenten.²² We hebben van iedere gemeente in de steekproef gezocht naar beleidsdocumenten waarin informatie te vinden is over het gevoerde kwijtscheldingsbeleid. Dat blijken uiteenlopende documenten te zijn. Er zijn gemeenten die een kwijtscheldingsverordening of -regeling hebben, maar het kwijtscheldingsbeleid kan ook te vinden zijn in de leidraad invordering van de gemeente. In een enkele gemeente is het kwijtscheldingsbeleid te vinden in een verordening zoals de verordening afvalstoffenheffing. Van 12 van de 168 gemeenten (7 procent) in de steekproef konden wij online geen beleidsdocumenten vinden waarin het kwijtscheldingsbeleid is weergegeven.

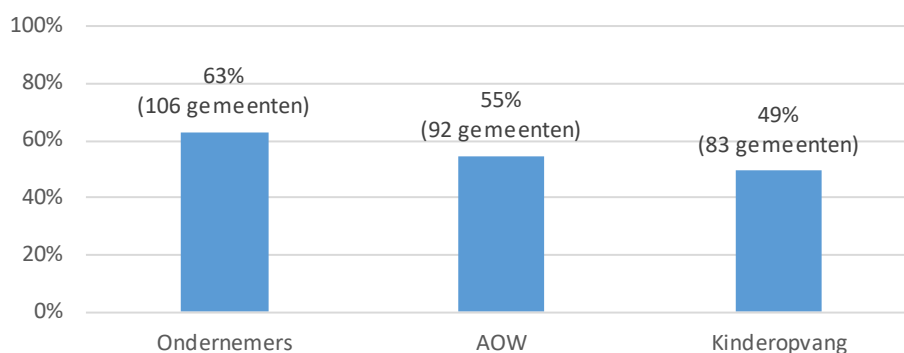
De relevante documenten van de overige 156 gemeenten zijn middels automatische tekstanalyse gescand op bepaalde trefwoorden, zoals “ondernemer”, “AOW”, of “opvang”. Zinnen waarin dergelijke woorden voorkomen zijn in een apart databestand gezet. Vervolgens is door (menselijke) lezing gecheckt of de zin inderdaad aangeeft dat de verruimingsmogelijkheid aangeboden wordt door de gemeente. Een selectie van de beleidsdocumenten zonder de trefwoorden van een verruimingsmogelijkheid is vervolgens handmatig gecontroleerd op mogelijk ontbrekende trefwoorden. Indien dat het geval was, werd er een nieuw trefwoord toegevoegd zodat de andere bewoording ook automatisch een positief resultaat opleverde in de tekstanalyse. Dat was bijvoorbeeld het geval met het woord “privé” voor het opsporen van de ondernemersverruimingsmogelijkheid.

²² De representatieve steekproef is genomen door de gemeenten op te delen in vier kwartielen op basis van het gemiddeld besteedbaar inkomen van particuliere huishoudens, exclusief studenten (CBS). Vervolgens zijn uit elk kwartiel 41 willekeurige gemeenten genomen. Hierbij is ook gecontroleerd of er een evenredige verdeling was tussen de twaalf provincies. Tot slot zijn de G4 gemeenten toegevoegd. Hiermee komen we op een totaal van 168 gemeenten.

Deel gemeenten dat verruimingsopties gebruikt

Figuur 5 toont voor elke verruimingsmogelijkheid, het percentage en aantal gemeenten (uit de steekproef van 168 gemeenten) dat deze hanteert. Hier zien we dat 63 procent van de gemeenten uit onze steekproef de ondernemers-verruimingsmogelijkheid hanteert. Dit is daarmee de meest gehanteerde verruimingsmogelijkheid. De AOW-verruimingsmogelijkheid wordt in 55 procent van de gemeenten uit onze steekproef gehanteerd. De kinderopvang-verruimingsmogelijkheid wordt in 49 procent van de gemeenten uit onze steekproef gehanteerd.

Figuur 5 Percentage en aantal gemeenten (uit de steekproef) dat elke verruimingsmogelijkheid hanteert (n=168)

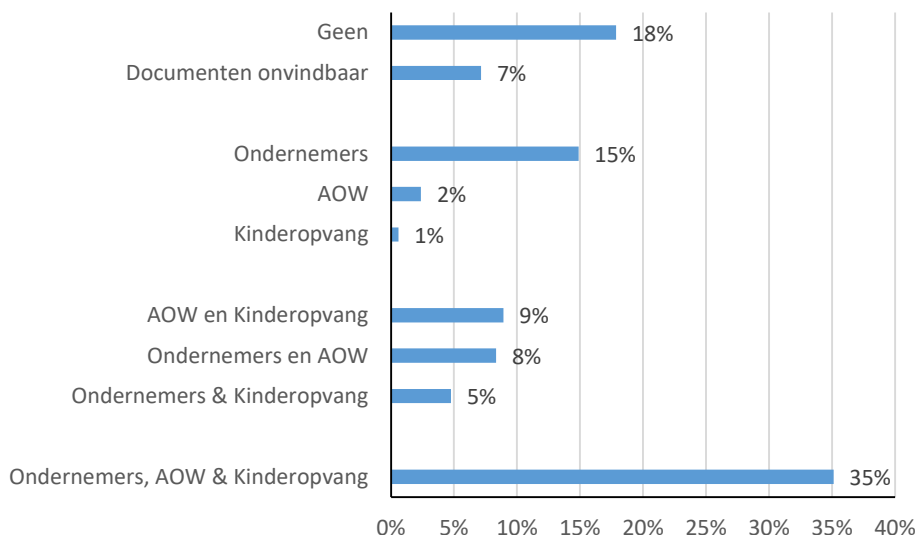
Bron: COELO. Van 12 gemeenten in de steekproef (7 procent) is het kwijtscheldingsbeleid online onvindbaar. We nemen aan dat deze gemeenten geen gebruik maken van de verruimingsmogelijkheden.

Figuur 6 toont de verdeling van de combinaties van de gehanteerde verruimingsmogelijkheden voor de gemeenten uit onze steekproef. De aangegeven aantallen gemeenten (getoond achter elk balkje) tellen dus samen op tot de 168 gemeenten uit onze steekproef. De getoonde percentages tellen samen op tot 100 procent.

De figuur laat zien dat 18 procent van de gemeenten uit onze steekproef geen van de verruimingsmogelijkheden hanteert. Voor nog eens 7 procent van de onderzochte gemeenten geldt dat we geen documenten hebben kunnen vinden over het gevoerde kwijtscheldingsbeleid. We nemen aan dat deze gemeenten ook geen gebruik maken van de verruimingsmogelijkheden. Daarmee maakt een kwart van de gemeenten (25 procent) geen gebruik van de extra mogelijkheden die er zijn om kwijtschelding te verlenen.

De figuur laat ook zien dat 18 procent van de gemeenten gebruik maakt van één van de drie verruimingsmogelijkheden. 15 procent van de gemeenten hanteert enkel de ondernemers-verruimingsmogelijkheid, 2 procent enkel de AOW-verruimingsmogelijkheid, en 1 procent enkel de kinderopvang-verruimingsmogelijkheid. Tegelijk laat de figuur zien dat 35 procent van de gemeenten gebruik maakt van alle drie de verruimingsmogelijkheden.

Figuur 6 Verdeling van de gehanteerde verruimingsmogelijkheden (n=168)

Bron: COELO.

Gemeenten maken dus in verschillende mate gebruik van de verruimingsmogelijkheden die er zijn. We onderzoeken of dit samenhangt met verschillen in de demografische of sociaaleconomische samenstelling van gemeenten door te kijken of het gemiddelde besteedbare inkomen²³ en de gemeentegrootte samenhangt met het al dan niet gebruik maken van de verruimingsmogelijkheden. We rangschikken de gemeenten in de steekproef van laag naar hoog op beide variabelen. Vervolgens delen we de gemeenten op in vier gelijke groepen van 42 gemeenten. De 42 gemeenten met de laagste waarde van een bepaalde variabele plaatsen we in de groep (1) laag of klein, gevolgd door (2) middellaag of middelklein, (3) middelhoog of middelgroot en tot slot, (4) hoog of groot. Op deze manier kunnen we zien of bijvoorbeeld gemeenten met een relatief hoog besteedbaar inkomen vaker (of minder vaak) een specifieke verruimingsmogelijkheid hanteren.

Daarnaast kijken we ook naar de verschillen waarin gemeenten de verruimingsmogelijkheid hanteren aan de hand van de sociale structuur van de gemeenten²⁴. We maken hier gebruik van een typologie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.²⁵ De standaard gehanteerde typologie hiervoor is oplopend als volgt: zwak, matig, redelijk, goed.

²³ Hiervoor gebruiken we CBS-data over het gemiddeld besteedbaar inkomen van particuliere huishoudens, exclusief studenten (gemeten over 2020) en het aantal inwoners (gemeten op 1 januari 2022).

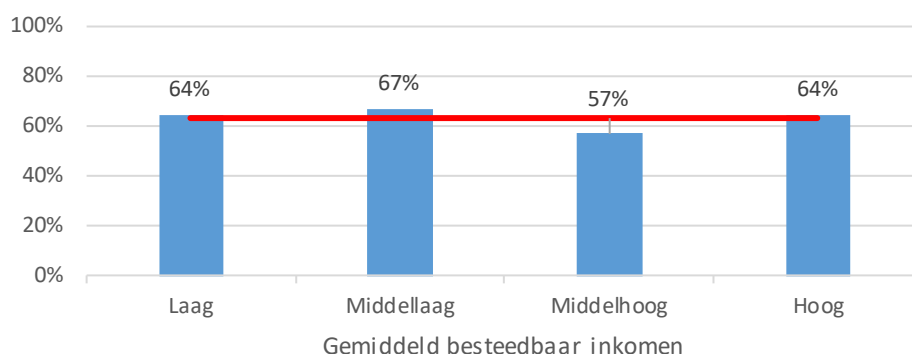
²⁴ Zoals gedefinieerd in de begrotingsanalyse 2022 (https://kennisopenbaarbestuur.nl/media/258386/begrotingsanalyse-2022_internet.xlsx).

²⁵ Hier blijkt het niet mogelijk te zijn om vier evengrote groepen van 42 gemeenten te maken, omdat deze niet in vier gelijke kwartielen zijn verdeeld. Van “zwak” naar “goed” zijn de groepsgroottes voor de sociale structuur: 15, 19, 55 en 75.

Verruiming kwijschelding voor ondernemers

Figuur 7 laat zien welk deel van de gemeenten met een laag, middellaag, middelhoog en hoog gemiddeld besteedbaar inkomen gebruik maakt van de mogelijkheid om kwijschelding te verlenen aan ondernemers. We zien dat gemeenten met een middelhoog gemiddeld besteedbaar inkomen net iets minder vaak gebruik maken van deze verruimingsmogelijkheid (57 procent).

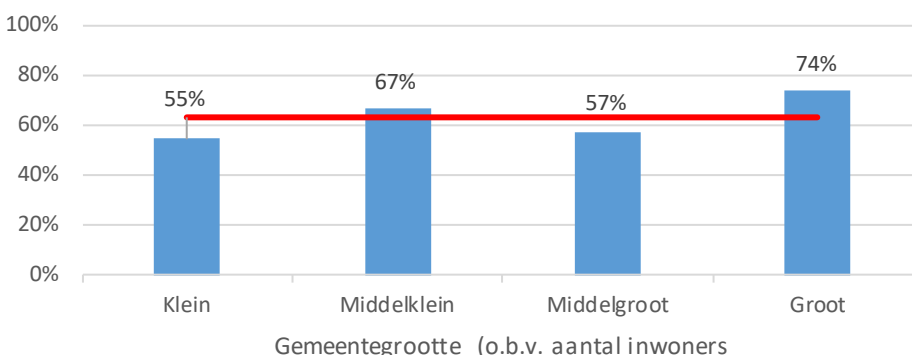
Figuur 7 Percentage gemeenten met een laag, middellaag, middelhoog en hoog gemiddeld besteedbaar inkomen waar de verruimingsmogelijkheid voor ondernemers wordt gehanteerd (n=168)

Bron: COELO, CBS. De horizontale rode lijn geeft het gemiddelde weer (63 procent, zie figuur 5). Van 7 procent van de gemeenten is het kwijscheldingsbeleid online onvindbaar. We nemen aan dat deze gemeenten geen gebruik maken van de verruimingsmogelijkheden.

Figuur 8 laat zien dat er wel verschil is tussen gemeenten van verschillende grootte. De verruimingsmogelijkheid voor ondernemers wordt door 55 procent van de kleine gemeenten gehanteerd en 57 procent van de middelgrote gemeenten. Middelkleine of grote gemeenten hanteren de verruimingsmogelijkheid voor ondernemers juist vaker dan gemiddeld, namelijk in 67 en 74 procent van de gemeenten.

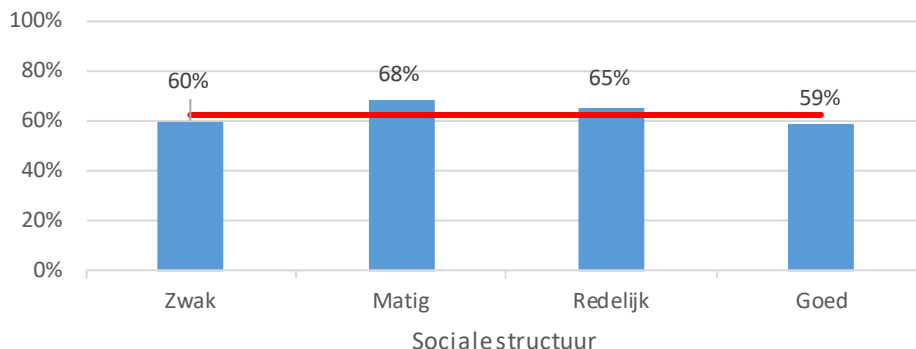
Figuur 8 Percentage gemeenten met een klein, middelklein, middelgroot en groot aantal inwoners gemeentegrootte waar de verruimingsmogelijkheid voor ondernemers wordt gehanteerd (n=168)

Bron: COELO, CBS. De horizontale rode lijn geeft het gemiddelde weer (63 procent, zie figuur 5). Van 7 procent van de gemeenten is het kwijscheldingsbeleid online onvindbaar. We nemen aan dat deze gemeenten geen gebruik maken van de verruimingsmogelijkheden.

Figuur 9 laat zien dat gemeenten met een zwakke of goede sociale structuur iets minder vaak gebruik maken om kwijtschelding te verlenen aan ondernemers dan gemeenten met een matige of redelijke sociale structuur.

Figuur 9 Percentage gemeenten met een zwak, matig, redelijk en goede sociale structuur waar de verruimingsmogelijkheid voor ondernemers wordt gehanteerd (n=164)

Bron: COELO, BZK. De steekproefgrootte is 164 in plaats van 168 voor deze figuur omdat de waarde voor de sociale structuur van de G4 gemeenten niet beschikbaar is.

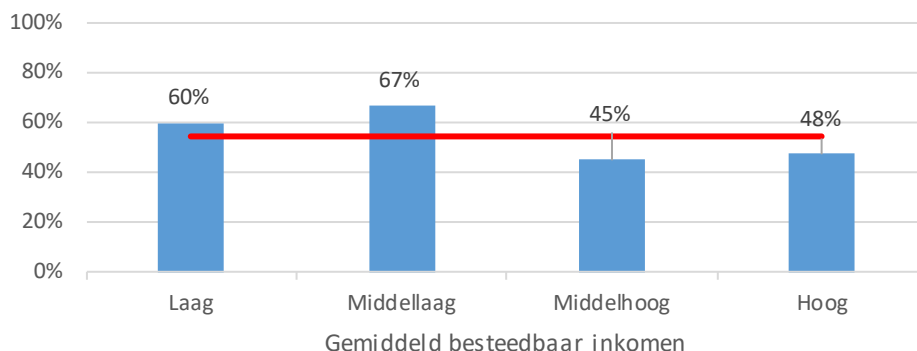
De horizontale rode lijn geeft het gemiddelde weer (62 procent). Deze wijkt 1 procentpunt af van het gemiddelde in figuur 5 vanwege het ontbreken van de G4 gemeenten.

Van 7 procent van de gemeenten is het kwijtscheldingsbeleid online onvindbaar. We nemen aan dat deze gemeenten geen gebruik maken van de verruimingsmogelijkheden.

Verruiming inkomensnorm AOW-gerechtigden

We hebben vergelijkbare figuren gemaakt om na te gaan welke gemeenten gebruik maken van de mogelijkheid om de normen voor AOW-gerechtigden te verruimen. Figuur 10 laat zien dat gemeenten waar inwoners een laag of middellaag gemiddeld besteedbaar inkomen hebben vaker gebruik maken van deze verruimingsmogelijkheid (60 en 67 procent) dan gemeenten met een middelhoog of hoog gemiddeld besteedbaar inkomen (45 en 48 procent).

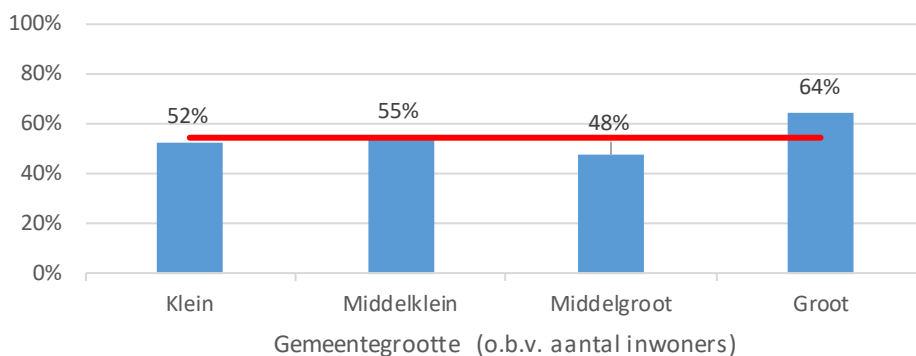
Figuur 10 Percentage gemeenten met een laag, middellaag, middelhoog en hoog gemiddeld besteedbaar inkomen waar de verruimingsmogelijkheid voor AOW-gerechtigden wordt gehanteerd (n=168)

Bron: COELO, CBS. De horizontale rode lijn geeft het gemiddelde weer, (55 procent, zie figuur 5). Van 7 procent van de gemeenten is het kwijscheldingsbeleid online onvindbaar. We nemen aan dat deze gemeenten geen gebruik maken van de verruimingsmogelijkheden.

In figuur 11 zien we dat grote gemeenten relatief meer gebruik maken van de kwijscheldingsmogelijkheid (64 procent) dan de kleine, middelkleine en middelgrote groepen (52, 55 en 48 procent).

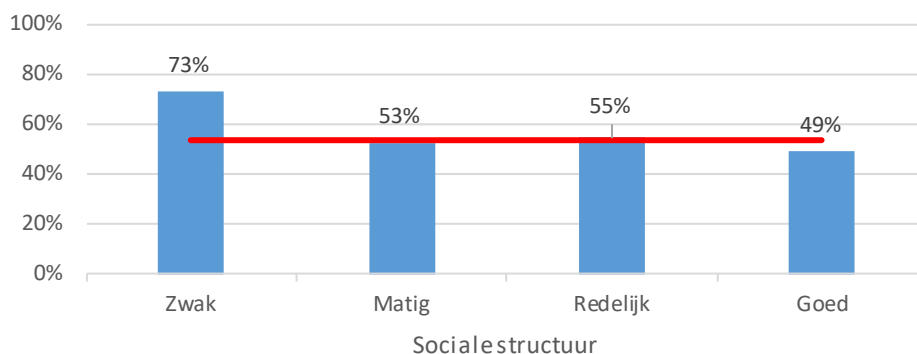
Figuur 11 Percentage gemeenten met een klein, middelklein, middelgroot en groot aantal inwoners waar de verruimingsmogelijkheid voor AOW-gerechtigden wordt gehanteerd (n=168)

Bron: COELO, CBS. De horizontale rode lijn geeft het gemiddelde weer, (55 procent, zie figuur 5). Van 7 procent van de gemeenten is het kwijscheldingsbeleid online onvindbaar. We nemen aan dat deze gemeenten geen gebruik maken van de verruimingsmogelijkheden.

Als we het gebruik van deze verruimingsmogelijkheid vergelijken tussen groepen met een verschillende sociale structuur zien we ook een verschil (figuur 12). Gemeenten met een zwakke sociale structuur maken vaker gebruik van de mogelijkheid om de normen voor AOW-gerechtigden te verruimen (73 procent) dan gemeenten met een goede sociale structuur (49 procent).

Figuur 12 Percentage gemeenten met een zwak, matig, redelijk en goede sociale structuur waar de verruimingsmogelijkheid voor AOW-gerechtigden wordt gehanteerd (n=164)

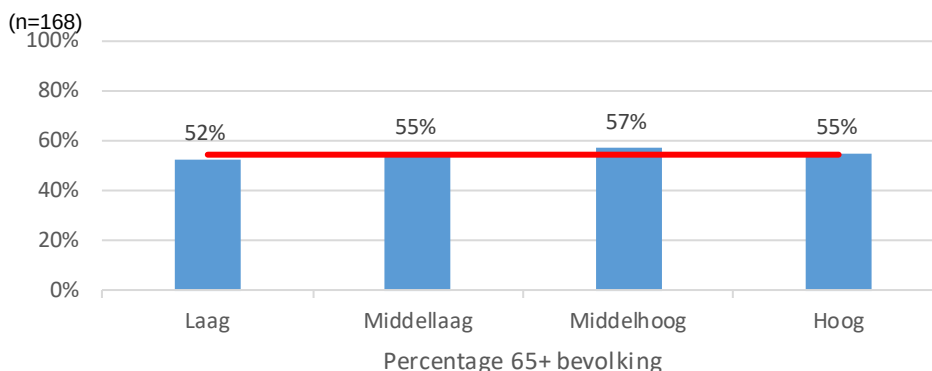
Bron: COELO, BZK. De steekproefgrootte is 164 in plaats van 168 voor deze figuur omdat de waarde voor de sociale structuur van de G4 gemeenten niet beschikbaar is.

De horizontale rode lijn geeft het gemiddelde weer (54 procent). Deze wijkt 1 procentpunt af van het gemiddelde in figuur 5 vanwege het ontbreken van de G4 gemeenten.

Van 7 procent van de gemeenten is het kwijscheldingsbeleid online onvindbaar. We nemen aan dat deze gemeenten geen gebruik maken van de verruimingsmogelijkheden.

Aangezien de verruimingsmogelijkheid voor AOW-gerechtigden voornamelijk van belang is voor inwoners die ouder zijn dan 65 jaar, hebben we ook onderzocht of het percentage inwoners dat 65 jaar of ouder is in een gemeente (gemeten op 1 januari 2022) verband houdt met de mate waarin gemeenten gebruik maken van deze verruimingsmogelijkheid (figuur 13). We zien hierin weinig verschil tussen de verschillende groepen.

Figuur 13 Percentage gemeenten met een laag, middellaag, middelhoog en hoog percentage inwoners dat 65 jaar of ouder is waar de verruimingsmogelijkheid voor AOW-gerechtigden wordt gehanteerd

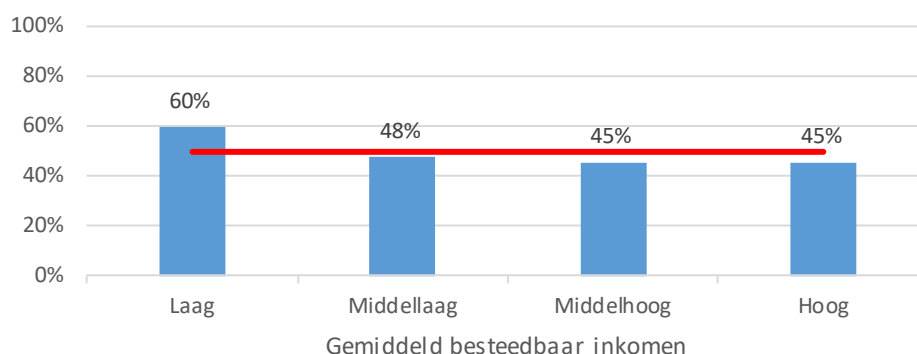

Bron: COELO, CBS. De horizontale rode lijn geeft het gemiddelde weer, (55 procent, zie figuur 5). Van 7 procent van de gemeenten is het kwijscheldingsbeleid online onvindbaar. We nemen aan dat deze gemeenten geen gebruik maken van de verruimingsmogelijkheden.

Verruiming kosten kinderopvang

De derde mogelijkheid die gemeenten hebben om kwijtschelding te verruimen is om de kosten van kinderopvang mee te nemen bij de berekening van de betalingscapaciteit. Figuur 14 laat zien dat deze verruimingsmogelijkheid vaker wordt gebruikt in de groep gemeenten waar het besteedbare inkomen laag is (60 procent). In de drie andere groepen gemeenten, waar het besteedbare inkomen hoger is wordt minder gebruik gemaakt van deze verruimingsoptie. Van de groep gemeenten waar het besteedbare inkomen het hoogst is, maakt maar 41 procent gebruik van deze optie. Dat is een aanzienlijk verschil met de groep gemeenten met het laagste besteedbare inkomen.

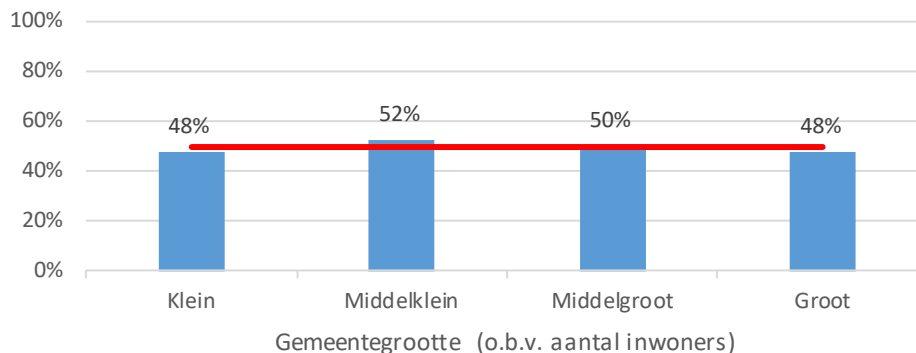
Figuur 14 Percentage gemeenten met een laag, middellaag, middelhoog en hoog gemiddeld besteedbaar inkomen waar de verruimingsmogelijkheid voor kinderopvang wordt gehanteerd (n=168)

Bron: COELO, CBS. De horizontale rode lijn geeft het gemiddelde weer (49 procent, zie figuur 5). Van 7 procent van de gemeenten is het kwijtscheldingsbeleid online onvindbaar. We nemen aan dat deze gemeenten geen gebruik maken van de verruimingsmogelijkheden.

Zoals figuur 15 laat zien, zijn er vrijwel geen verschillen in het gebruik van deze kwijtscheldingsmogelijkheid aan de hand van de gemeentegrootte. De vier groepen zitten allemaal tussen de 48 en 52 procent.

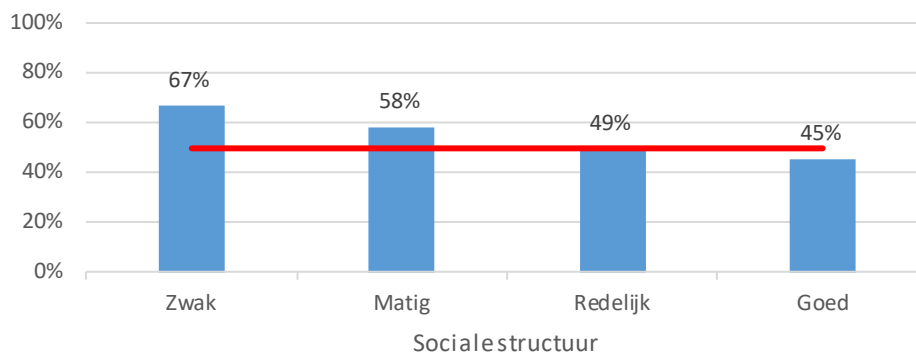
Figuur 15 Percentage gemeenten met een klein, middelklein, middelgroot en groot aantal inwoners waar de verruimingsmogelijkheid voor kinderopvang wordt gehanteerd (n=168)

Bron: COELO, CBS. De horizontale rode lijn geeft het gemiddelde weer (49 procent, zie figuur 5). Van 7 procent van de gemeenten is het kwijtscheldingsbeleid online onvindbaar. We nemen aan dat deze gemeenten geen gebruik maken van de verruimingsmogelijkheden.

We zien wel een duidelijke relatie tussen de sociale structuur en het gebruik van de kinderopvang-verruimingsmogelijkheid (figuur 16). Gemeenten met een zwakke sociale structuur maken hier aanzienlijk vaker gebruik van (67 procent) dan gemeenten met een matige sociale structuur (58 procent). Gemeenten met een redelijke of goede sociale structuur maken hier nog minder gebruik van (49 en 45 procent).

Figuur 16 Percentage gemeenten met een zwak, matig, redelijk en goede sociale structuur waar de verruimingsmogelijkheid voor kinderopvang wordt gehanteerd (n=164)

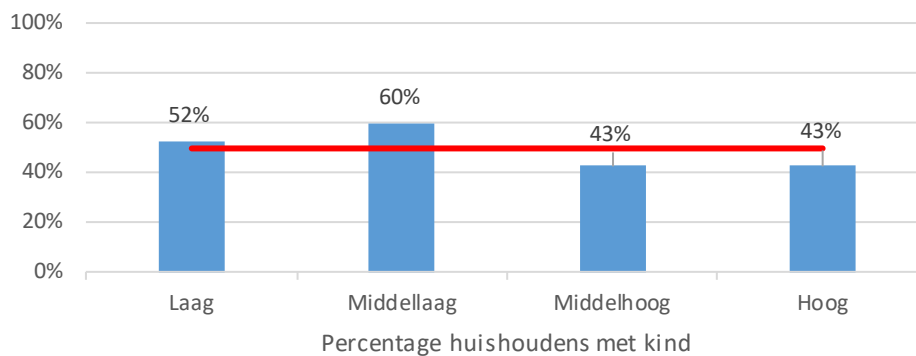
Bron: COELO, BZK. De steekproefgrootte is 164 in plaats van 168 voor deze figuur omdat de waarde voor de sociale structuur van de G4 gemeenten niet beschikbaar is.

De horizontale rode lijn geeft het gemiddelde weer (50 procent). Deze wijkt 1 procentpunt af van het gemiddelde in figuur 5 vanwege het ontbreken van de G4 gemeenten.

Van 7 procent van de gemeenten is het kwijtscheldingsbeleid online onvindbaar. We nemen aan dat deze gemeenten geen gebruik maken van de verruimingsmogelijkheden.

Omdat deze verruimingsmogelijkheid relevant is voor huishoudens met kinderen kijken we ook of er verband te zien is tussen het percentage particuliere huishoudens met kinderen (CBS, gemeten op 1 januari 2022) en het gebruik van deze verruimingsmogelijkheid. Zoals figuur 17 laat zien maakt meer dan de helft van de gemeenten met een laag of middellaag percentage huishoudens met kinderen gebruik van de verruimingsmogelijkheid (52 en 60 procent), terwijl gemeenten die met een hoger percentage huishoudens met kinderen hier beduidend minder gebruik van maken (43 procent).

Figuur 17 Percentage gemeenten met een laag, middellaag, middelhoog en hoog percentage huishoudens met kind waar de verruimingsmogelijkheid voor kinderopvang wordt gehanteerd (n=168)

Bron: COELO, CBS. De horizontale rode lijn geeft het gemiddelde weer (49 procent, zie figuur 5). Van 7 procent van de gemeenten is het kwijtscheldingsbeleid online onvindbaar. We nemen aan dat deze gemeenten geen gebruik maken van de verruimingsmogelijkheden.

3 Vereenvoudigen aanvragen kwijtschelding

3.1. Algemeen

Kwijtschelding wordt in het algemeen niet automatisch verleend, huishoudens zullen dit meestal zelf moeten aanvragen. Zoals eerder in dit rapport aangegeven betekent dit niet alleen dat er een aanvraag moet worden ingediend, maar ook dat er allerlei documenten moeten worden opgestuurd die de gemeente en het waterschap gebruiken om te berekenen of er recht is op kwijtschelding. Het gaat dan onder meer om:

- Overzicht loon/ uitkering/ studiefinanciering;
- Bankafschriften van ten minste een maand;
- Huurspecificatie;
- Polisblad van de zorgverzekering;
- Kopie van de voorschotbeschikking van de belastingdienst over de te ontvangen toeslagen;
- Als het huishouden een voertuig (auto of motor) bezit: het kentekenbewijs.²⁶

Gemeenten en waterschappen kunnen maatregelen nemen om het voor huishoudens gemakkelijker te maken om in aanmerking te komen voor kwijtschelding. Ten eerste kunnen gemeenten en waterschappen samenwerken op het gebied van belastingen in het algemeen, of alleen kwijtschelding. Huishoudens kunnen dan met één aanvraag kwijtschelding aanvragen van zowel de gemeentelijke aanslag als die van de waterschappen. In paragraaf 3.2 onderzoeken we welke gemeenten samenwerken met waterschappen op het gebied van kwijtschelding.

Ten tweede kunnen gemeenten het Inlichtingenbureau vragen om (tegen betaling) ondersteuning te bieden bij het beoordelen van kwijtscheldingsaanvragen. Het Inlichtingenbureau haalt informatie op bij overheidspartijen zoals het UWV en de sociale verzekeringsbank en beschikt daardoor over veel gegevens die nodig zijn om een kwijtscheldingsaanvraag te beoordelen.²⁷ Als een gemeente deze dienst afneemt bij het Inlichtingenbureau dan hoeven huishoudens vaak geen gegevens aan te leveren. In paragraaf 3.3 gaan we hier verder op in. In paragraaf 3.4 gaan we ten slotte kort in op andere initiatieven die we zijn tegengekomen om het aanvragen van kwijtschelding te vereenvoudigen.

²⁶ Een huishouden kan in aanmerking komen voor kwijtschelding als de inkoopwaarde van het voertuig onder een bepaald bedrag is (in 2022 2.269 euro).

²⁷ Het Inlichtingenbureau beoordeelt de aanvragen niet, dat is de taak van de gemeente, zie paragraaf 3.3.1.

3.2. Samenwerking met waterschappen

Gemeenten en waterschappen kunnen samenwerken om ervoor te zorgen dat een huishouden slechts éénmaal een aanvraag voor kwijtschelding in hoeft te dienen (en dus éénmaal informatie hoeft aanleveren) om voor kwijtschelding in aanmerking te komen bij zowel de gemeente als het waterschap. In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten van ons onderzoek naar de vraag in welke mate gemeenten en waterschappen dit doen.

3.2.1 Methode

Om een beeld te krijgen van de samenwerking tussen gemeenten en waterschappen zijn we op de website van elk waterschap nagegaan of het mogelijk is om in één keer kwijtschelding aan te vragen voor zowel waterschaps- als gemeentebelastingen. We zijn om praktische redenen uitgegaan van de waterschappen: er zijn minder waterschappen (21) dan gemeenten (344 in 2022). Alle waterschappen en gemeenten zijn betrokken in het onderzoek, er is voor dit deel van het onderzoek geen steekproef getrokken.

Wanneer er op de website van het waterschap wordt aangegeven dat het mogelijk is om in één keer kwijtschelding aan te vragen voor zowel de waterschaps- als de gemeentelijke belastingaanslag, is nagegaan of dit voor elke gemeente binnen het waterschap geldt. In de meeste gevallen is deze informatie te vinden op de websites van de waterschappen en de betrokken samenwerkingsverbanden en gemeenten. Waar nodig hebben we aanvullende informatie verzameld door de samenwerkingsverbanden telefonisch te benaderen.

3.2.2 Beschrijving samenwerking

Samenwerking tussen waterschappen en gemeenten kan verschillende vormen aannemen. Gemeenten en waterschappen kunnen op het gebied van belastingen samenwerken in een afzonderlijke organisatie (samenwerkingsverband). Kwijtschelding is dan één van de taken die het samenwerkingsverband uitvoert. Het samenwerkingsverband voert de benodigde berekeningen uit en stuurt de beschikking of kwijtschelding wordt verleend voor de waterschaps- en gemeentelijke aanslag naar het huishouden.

Vaak zijn niet alle gemeenten binnen een waterschap aangesloten bij het samenwerkingsverband. In dat geval kunnen er afspraken zijn met gemeenten die niet zijn aangesloten om wel informatie uit te wisselen op het gebied van kwijtschelding. Het samenwerkingsverband stuurt het verzoek om kwijtschelding en andere informatie dan door naar de gemeente, of de gemeente stuurt de kwijtscheldingsaanvraag en bijbehorende informatie naar het waterschap. Een huishouden kan in dat geval ook volstaan met één aanvraag. Als er geen afspraken zijn moeten huishoudens in gemeenten die niet zijn aangesloten bij een samenwerkingsverband twee keer kwijtschelding aanvragen.

Hollands Noorderkwartier (in Noord-Holland), werkt niet samen met gemeenten via een samenwerkingsverband maar heeft afspraken gemaakt met een deel van de inliggende gemeenten om gegevens met betrekking tot kwijtscheldingsaanvragen door te sturen.

Waterschap De Dommel, in het oosten van Noord-Brabant, werkt als enige waterschap helemaal niet samen met gemeenten op het gebied van kwijschelding. Dit komt vermoedelijk omdat het waterschap (als enige) een lagere kwijscheldingsnorm hanteert (95 procent) dan de inliggende gemeenten (100 procent).²⁸

Het kan zo zijn dat een huishouden wel in aanmerking komt voor kwijschelding door de gemeente en niet door het waterschap, of omgekeerd. Dat komt doordat het kwijscheldingsbeleid kan verschillen. Zoals aangegeven in hoofdstuk 2 *kunnen* gemeenten en waterschappen een aantal verruiming toe te passen. Gemeenten en waterschappen kunnen hier verschillende keuzen in maken.

Daarnaast kan het zijn dat in het ene deel van de gemeente het wel mogelijk is om met één aanvraag kwijschelding te krijgen voor zowel de waterschaps- als de gemeentelijke aanslag en in het andere deel niet. Dat komt doordat waterschapsgrenzen niet altijd samenvallen met gemeentegrenzen. Eén gemeente kan in het beheergebied vallen van twee of zelfs drie waterschappen. Soms werkt het samenwerkingsverband dan specifiek voor de kwijschelding samen met een ander samenwerkingsverband of met individuele gemeenten (soms voor een deel van de overige gemeenten, soms voor alle), maar niet altijd.

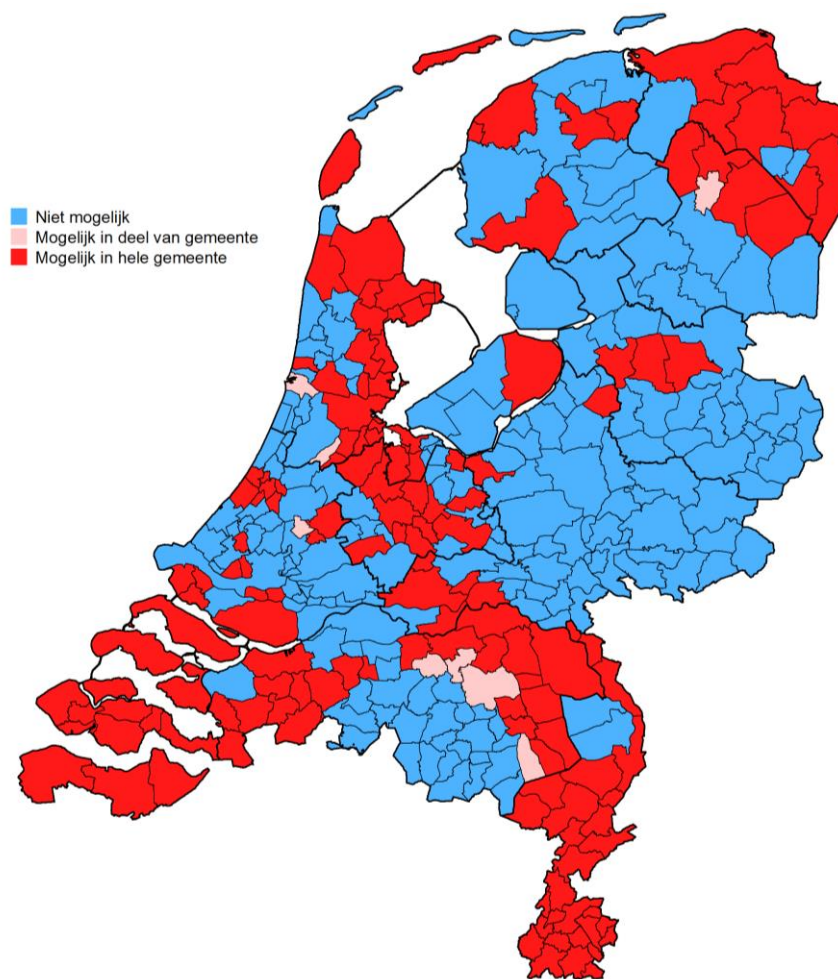
3.2.3 Welke gemeenten werken samen?

In 148 gemeenten (43 procent van alle gemeenten) kan een huishouden in één keer kwijschelding aanvragen voor zowel de aanslag van de gemeente als van het waterschap (zie ook kaart 3). Hier woont 46 procent van alle huishoudens. In 188 gemeenten (55 procent) moeten huishoudens bij elke overheidslaag afzonderlijk een aanvraag indienen. In de overige acht gemeenten kan in een deel van de gemeente met één aanvraag worden volstaan, in een ander deel niet. Deze gemeenten vallen in het grondgebied van twee verschillende waterschappen. Het ene waterschap werkt wel samen met de gemeente op het gebied van kwijschelding en het andere niet (zie vorige paragraaf).

In waterschap Brabantse Delta kunnen huishoudens in gemeenten die samenwerken in Belastingssamenwerking West-Brabant via één aanvraag kwijschelding krijgen. In gemeenten die dit niet doen (de helft van de gemeenten) kunnen huishoudens die kwijschelding van de gemeente krijgen 'versneld' kwijschelding aanvragen bij het waterschap door een kopie van de beschikking van de gemeente op te sturen. Huishoudens in deze gemeenten moeten dus wel twee afzonderlijke aanvragen voor kwijschelding indienen, maar hoeven het waterschap minder gegevens te sturen als ze een beschikking van de gemeente hebben.

²⁸ Vanaf 1 januari 2024 gaat waterschap De Dommel ook een kwijscheldingsnorm hanteren van 100 procent.

Kaart 3 Gemeenten waar huishoudens met één aanvraag kwijtschelding kunnen krijgen voor zowel gemeentelijke als waterschapsbelastingen

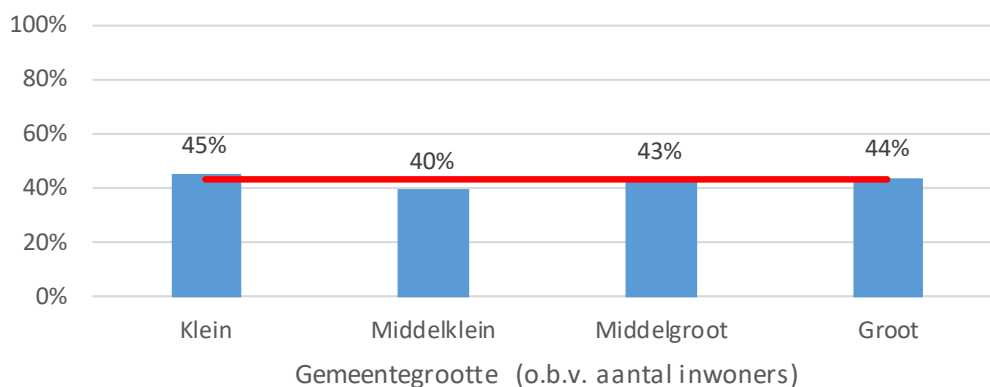

De kaart laat zien dat in Zeeland en het grootste deel van Limburg en Groningen met één aanvraag kwijtschelding kan worden aangevraagd bij het waterschap en de gemeente. In Flevoland, Gelderland en Overijssel woont juist meer dan 80 procent van de huishoudens in een gemeente waar de kwijtschelding bij waterschap en gemeente apart moet worden aangevraagd.

In figuur 18 kijken we of we een verband zien tussen de grootte van de gemeente, het gemiddeld besteedbare inkomen en de sociale structuur aan de ene kant en de mogelijkheid om via één aanvraag kwijtschelding te krijgen voor de aanslag van beide overheden aan de andere kant.

Of één kwijtscheldingsaanvraag volstaat blijkt nauwelijks samen te hangen met de gemeentegrootte.

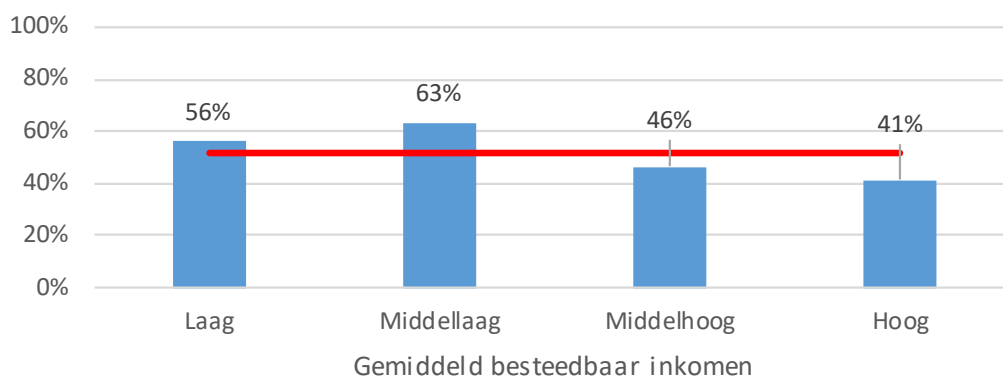
Figuur 18 Percentage van de kleine, middelkleine, middelgrote en grote gemeenten waar één aanvraag voldoende is om kwijschelding aan te vragen bij zowel gemeente als waterschap

Bron: CBS en COELO. De horizontale rode lijn geeft het gemiddelde weer (43 procent).

Figuur 19 laat zien in welk deel van de gemeente met een laag, middellaag, middelhoog en hoog gemiddeld besteedbaar inkomen met één aanvraag kan worden volstaan. We zien dat in gemeenten met een laag en middellaag besteedbaar inkomen het vaker mogelijk is om via één aanvraag kwijschelding aan te vragen bij gemeente en waterschap dan bij gemeenten waar het gemiddeld besteedbare inkomen hoger is.

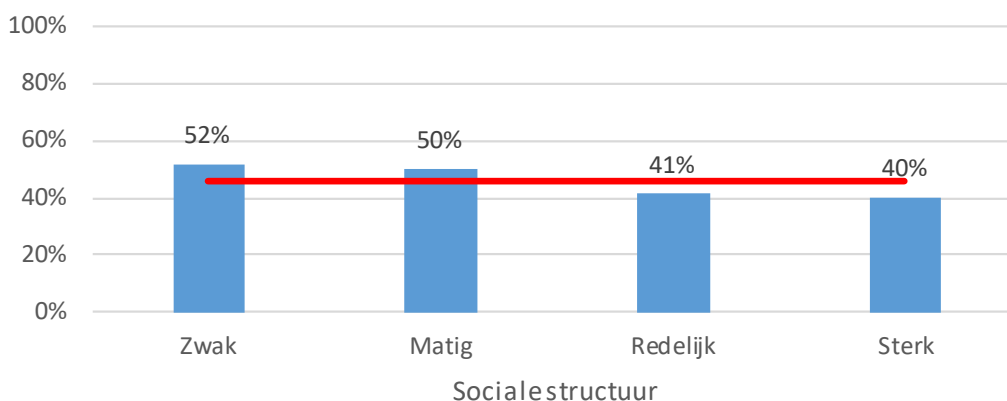
Figuur 19 Percentage gemeenten met een laag, middellaag, middelhoog en hoog gemiddeld besteedbaar inkomen waar één aanvraag voldoende is om kwijschelding aan te vragen bij zowel gemeente als waterschap

Bron: CBS en COELO De horizontale rode lijn geeft het gemiddelde weer (43 procent).

Figuur 20 ten slotte vergelijkt gemeenten met een zwakke, matige, redelijke en sterke sociale structuur. Bij gemeenten met een zwakke en matige sociale structuur is het vaker mogelijk om in één keer kwijschelding aan te vragen bij zowel gemeente als waterschap dan bij gemeenten met een redelijke tot sterke sociale structuur.

Figuur 20 Deel van de gemeenten met een zwakke, matige, redelijke en sterke sociale structuur waar één aanvraag voldoende is om kwijtschelding aan te vragen bij zowel gemeente als waterschap

Bron: Ministerie van Binnenlandse Zaken en COELO. De horizontale rode lijn geeft het gemiddelde weer (46 procent).

3.3. Geautomatiseerde kwijtschelding

In 2020 waren er circa 232.000 huishoudens waarvan het inkomen vier jaar of langer op het sociale minimum uitkwam of lager.²⁹ Zij komen dus vaak ook al meerdere jaren in aanmerking voor kwijtschelding. Om te voorkomen dat huishoudens ieder jaar opnieuw kwijtschelding aan moeten vragen is het in veel gemeenten mogelijk om 'automatisch' kwijtschelding te krijgen. Een huishouden dat geautomatiseerd kwijtschelding krijgt hoeft niet ieder jaar opnieuw een aanvraag te doen en dus niet steeds weer alle gegevens over inkomen, vermogen, huur, etc. op te sturen.

In de meeste gemeenten wordt het besluit om geautomatiseerd kwijtschelding te verlenen gebaseerd op een kwijtscheldingstoets uitgevoerd door het Inlichtingenbureau. De gehanteerde toetsnormen en rekenlogica zijn bepaald door de Werkgroep Kwijtschelding van de Landelijke Vereniging Lokale Belastingen (LVLB) en zijn vastgelegd in een halfjaarlijks normendocument van de VNG.

Het Inlichtingenbureau heeft ons een overzicht verstrekt van de gemeenten die niet een dergelijke overeenkomst met hen hebben (in 2022). Wij zijn vervolgens bij deze gemeenten nagegaan of er op een andere grond geautomatiseerd kwijtschelding wordt verleend. Hiervoor hebben we gezocht op de websites van de betreffende gemeenten en zijn we nagegaan wat er wordt gemeld in de paragraaf lokale heffingen in de begrotingen van de betreffende gemeenten.³⁰

3.3.1 Rol Inlichtingenbureau

Gemeenten die geautomatiseerd kwijtschelding verlenen als een huishouden in een voorgaand jaar ook kwijtschelding heeft gekregen en de inkomens- en

²⁹ CBS, Statline, <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83841NED/table?ts=1668673687224>

³⁰ Volgens het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) moet de paragraaf lokale heffingen een beschrijving bevatten van het kwijtscheldingsbeleid.

vermogenssituatie niet zijn veranderd werken meestal samen met het Inlichtingenbureau. Het Inlichtingenbureau is een stichting die is opgericht door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). Het doel van de stichting was om informatie-uitwisseling tussen overheidsinstanties eenvoudiger te maken. Gemeenten hoeven niet meer zelf informatie op te vragen bij bijvoorbeeld het UWV, of de Belastingdienst.³¹ Het grootste deel van het werk van het Inlichtingenbureau bestaat uit het toetsen van gegevens ten behoeve van de Participatiewet.

De werkzaamheden rondom kwijtschelding zijn een klein onderdeel en vallen niet onder de wettelijke taak van het Inlichtingenbureau. Toetsing van een kwijtscheldingsaanvraag is een product dat gemeenten tegen betaling kunnen afnemen. Het voordeel voor de gemeente is, naast ondersteuning van huishoudens met een laag inkomen, dat de uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid minder tijd kost. Omdat het Inlichtingenbureau toegang heeft tot gegevens waar de gemeente niet zomaar bij kan, kan het Inlichtingenbureau eenvoudiger en sneller rechtmatigheidstoetsen uitvoeren dan een gemeente.

Als een burger een aanvraag doet bij de gemeente voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen hoeft de gemeente geen toestemming te vragen om deze gegevens te controleren bij relevante externe bronnen. Om te toetsen of kwijtschelding zonder nieuwe aanvraag kan worden voortgezet moet de gemeente wel toestemming vragen aan de burger om gegevens op te vragen bij het de Basisregistratie Personen (BRP), het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV), de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW) en de Belastingdienst. Het inlichtingenbureau is hiervoor dan de verwerker. Een huishouden dat hiervoor geen toestemming geeft kan ook in aanmerking komen voor kwijtschelding, maar moet hiervoor dan wel ieder jaar een aanvraag indienen bij de gemeente en alle benodigde gegevens ieder jaar zelf aanleveren.

Voor huishoudens die wel toestemming hebben gegeven, levert de gemeente een Burgerservicenummer (BSN) aan het Inlichtingenbureau (via een beveiligd portaal). Vervolgens vraagt het Inlichtingenbureau gegevens op bij de BRP, het UWV, de RDW en de Belastingdienst. Een gemeente kan het Inlichtingenbureau ook vragen om alleen de gegevens op te vragen, en vervolgens de toetsing zelf uitvoeren.³²

Het Inlichtingenbureau neemt *geen* beslissingen, maar stuurt een advies naar de gemeente. Wanneer volgens de gegevens waarover het Inlichtingenbureau beschikt het inkomen en vermogen te hoog zijn, dan *adviseert* het Inlichtingenbureau alleen om niet automatisch kwijtschelding te verlenen. Hier zijn verschillende redenen voor. Gegevens over het vermogen van een huishouden waar het Inlichtingenbureau over beschikt zijn een momentopname. Het kan bijvoorbeeld gaan om een tegemoetkoming in kosten van het Rijk die niet mee genomen zou moeten worden bij het bepalen van het vermogen. Een andere reden is dat de grenzen die het Inlichtingenbureau hanteert tot op de euro nauwkeurig zijn. Als een huishouden een inkomen of vermogen heeft dat één euro boven de grens ligt wordt het advies gegeven om niet geautomatiseerd

³¹ Zie ook <https://www.inlichtingenbureau.nl/Over-ons/Wie-wij-zijn/Wat-doet-het-Inlichtingenbureau>.

³² Jaarrekening 2021 gemeente Huizen, blz. 108.

kwijtschelding te verlenen. Als een huishouden (alsnog) zelf gegevens opstuurt kan hieruit blijken dat er wel recht is op kwijtschelding.

De jaarlijkse toets waarbij het voort te zetten recht op kwijtschelding wordt getoetst wordt al meer dan tien jaar aan gemeenten geleverd en is daarmee algemeen bekend bij gemeenten. Dat het Inlichtingenbureau dezelfde toets ook aanbiedt voor de eerste aanvraag van kwijtschelding is volgens het Inlichtingenbureau bij gemeenten minder bekend.³³

3.3.2 Geautomatiseerde kwijtschelding door gemeenten

In 2022 zijn er tien gemeenten die geen overeenkomst hebben met het Inlichtingenbureau, ook niet via het samenwerkingsverband waar zij aan deelnemen. Vier hiervan verlenen wel geautomatiseerd kwijtschelding, maar maken hierbij geen gebruik van de diensten van het Inlichtingenbureau. Deze gemeenten schelden de aanslag kwijt als huishoudens volgens de gegevens van de gemeente een bijstandsuitkering ontvangen. Eén gemeente doet dit als een huishouden twee jaar achter elkaar kwijtschelding heeft ontvangen en er ook in het derde jaar een bijstandsuitkering wordt uitgekeerd, één andere gemeente na het eerste jaar. De andere twee gemeenten geven aan dat een bijstandsuitkering betekent dat er kwijtschelding wordt verleend, ongeacht het aantal jaar dat er al kwijtschelding wordt verleend. Twee van de vier gemeenten verlenen ook geautomatiseerd kwijtschelding aan huishoudens met een AOW-uitkering, één van deze twee daarnaast ook nog aan huishoudens met een WIA-uitkering en Anw-uitkering.

In slechts zes gemeenten (1,7 procent van het totaal) moeten huishoudens ieder jaar contact opnemen met de gemeente om kwijtschelding te krijgen of een vergoeding van de aanslag (twee van deze gemeenten regelen kwijtschelding via het armoedebeleid). In één van deze gemeenten is de aanvraag in latere jaren wel veel eenvoudiger dan in het eerste jaar: het is in volgende jaren voldoende als het huishouden een ondertekende verklaring opstuurt waarin wordt aangegeven dat de omstandigheden niet zijn gewijzigd.

3.4. Overige initiatieven

We zijn nagegaan of er nog andere initiatieven zijn van gemeenten die het aanvragen van kwijtschelding vergemakkelijken. We hebben organisaties die landelijk actief zijn op het gebied van het sociaal domein of huishoudenfinanciën (onder meer Stimulansz, Nibud, NVVK) gevraagd of zij initiatieven van gemeenten kennen om het aanvragen van kwijtschelding te vergemakkelijken. Daarnaast zijn we op websites van gemeenten nagegaan wat daar wordt gemeld over het aanvragen van kwijtschelding. Dit heeft twee drempelverlagende maatregelen opgeleverd.

In heel veel gemeenten zijn 'formulierenbrigades' actief. Inwoners kunnen kosteloos naar een medewerker van een formulierenbrigade gaan om hulp te krijgen bij het invullen van formulieren, waaronder de aanvraag voor kwijtschelding. Vaak lijkt het hier

³³ Ook als het Inlichtingenbureau wordt ingeschakeld voor de eerste aanvraag geldt dat zij alleen advies uitbrengen en geen beslissing nemen. Dat doet de gemeente.

te gaan om vrijwilligers. We hebben binnen dit onderzoek niet kunnen nagaan hoe deze formulierenbrigades worden bekostigd.

In enkele gemeenten hoeven huishoudens in eerste instantie maar enkele vragen te beantwoorden om kwijtschelding aan te vragen en hoeven zij geen documenten mee te sturen. Om op basis van deze beperkte gegevens te beoordelen of een huishouden in aanmerking komt voor kwijtschelding heeft een gemeente het Inlichtingenbureau nodig. De gemeente beschikt zelf over te weinig gegevens om een dergelijke aanvraag te beoordelen. Het Inlichtingenbureau bepaalt niet of kwijtschelding kan worden verleend, maar geeft advies. Als uit de beschikbare gegevens *niet* blijkt dat er recht is op kwijtschelding dan krijgt het huishouden alsnog de mogelijkheid om aan te tonen dat er wordt voldaan aan de voorwaarden. Het huishouden moet dan alsnog bankafschriften, huurspecificatie, etc. opsturen.

Dit laatste initiatief is een verdere vereenvoudiging voor huishoudens dan het geautomatiseerd verlenen van kwijtschelding na de eerste aanvraag. In veel gemeenten moeten huishoudens bij de eerste aanvraag nog wel veel documenten opsturen en wordt er pas in het tweede jaar via gegevens van het Inlichtingenbureau kwijtschelding verleend. Het kan zijn dat de mogelijkheid om dit ook in het eerste jaar via het Inlichtingenbureau te regelen nog niet algemeen bekend is bij gemeenten.